

Šta znamo o rodu i energetskoj efikasnosti?

Natalija Ostojić
Tehnička projektna analitičarka, UN Women Srbija
septembar 2021.

Šta je energetska siromaštvo?

- EK: većina evropskih zemalja nema zvaničnu definiciju izraza „energetska siromaštvo“, ovo stanje se često opisuje kao „**nemogućnost da se domovi adekvatno zagreju**“.
- U Velikoj Britaniji, prema prvoj službenoj definiciji (1991. godina), koja se još uvek nezvanično koristi u drugim zemljama, „**za domaćinstvo se kaže da je siromašno gorivom ako troši više od 10% svog prihoda na gorivo za održavanje odgovarajućeg nivoa toplote**“.
- Parametri za procenu energetske siromaštva:
  - cena i količina energenata koji se koriste u domaćinstvima;
  - iznos primanja u domaćinstvima;
  - uslovi stanovanja (pre svega starost objekta, građevinski materijal i energetska efikasnost uređaja koji se koriste za grejanje/hlađenje).

Rodno odgovorno smanjenje energetskog siromaštva

- RES fondacija i UN Women, u saradnju sa SIPRU-om i CeSID-om.
- Prikaz stanja u vezi sa pitanjem energetskog siromaštva u Republici Srbiji i analiza rodni aspekata tog stanja.
- Terensko istraživanje na reprezentativnom uzorku od 1.200 punoletnih građana (sproveo CeSID).

Rodno odgovorno smanjenje energetske siromaštva

- Uvid u obim i način potrošnje energije u domaćinstvima, te da ukaže na pojedine obrasce ponašanja prilikom donošenja odluka o izboru energenata, unapređenju energetske efikasnosti domaćinstava ili zameni energenta ili unapređenju sistema grejanja.
- Rodno izdvojeni podaci kako bi se uočile i predstavile moguće razlike u stavovima, navikama i potrebama žena i muškaraca u pogledu potrošnje energenata, načina grejanja, donošenju odluka u domaćinstvima i drugim činionicima od značaja za borbu protiv energetske siromaštva.

Podaci o reprezentativnom uzorku

Rodna struktura ispitanika:

žene 52%;
muškarci 48%

Starostna struktura ispitanika:

18-29 godina 17%;
30-39 godina 17%;
40-49 godina 16%;
50-64 godina 28%;
preko 65 godina 22%

Region stanovanja:

Beograd 20%;
Centralna Srbija 52%;
Vojvodina 28%

Mesto stanovanja ispitanika:

urbano 62%;
ruralno 38%

Ključni rodno izdvojeni nalazi

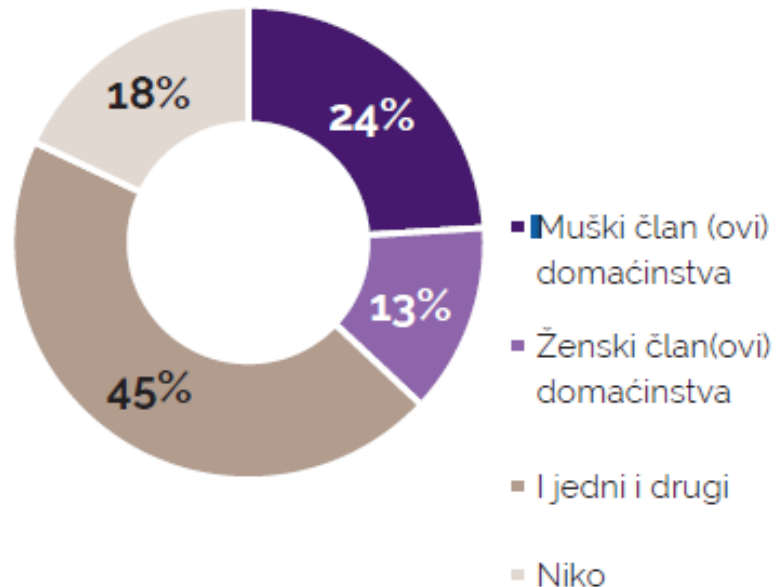
- Jako mali udeo ispitanika se žali na nedovoljan kvalitet grejanja. Udeo žena koje kvalitet grejanja ocenjuju nedovoljnom ocenom (2%) je deset puta veći nego udeo muškaraca (0.2%). 5% žena i 3% muškaraca su grejanje ocenili dovoljnom ocenom².
- 30% muškaraca je izjavilo da iz svoje šume dobavlja ogrevno drvo dok je isto izjavilo 20% ženskih ispitanika.
- 55% žena je navelo da pribegava racionalizaciji korišćenja kućnih aparata (veš mašina, usisivač, šporet i sl.) i izbegavanju korišćenja ili korišćenju uređaja kada je jeftinija struja kako bi ograničilo svoje troškove za energiju dok je isto izjavilo 43% muškaraca.

Ključni rodno izdvojeni nalazi

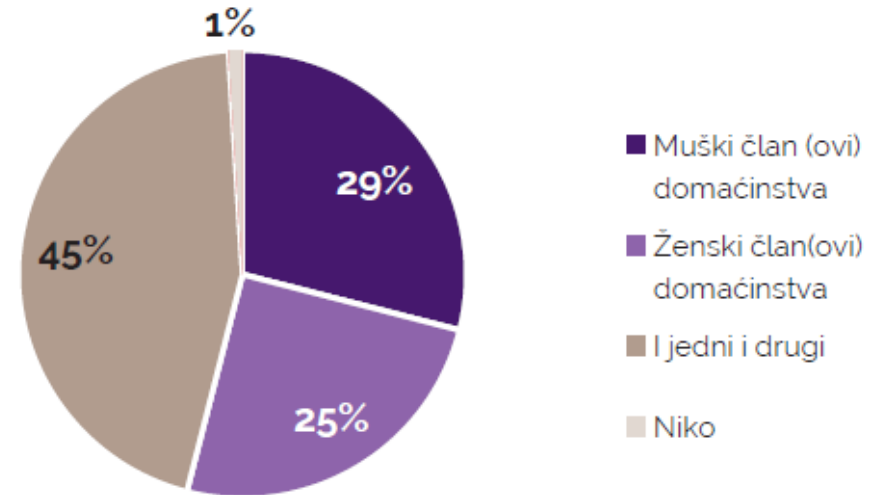
- 15,8 % žena je izjavilo da nikada ne pribegava smanjenju izdataka za namirnice, odeću i lekove kao meri koja im obezbeđuje nabavku dovoljno energije dok je isto izjavilo 23.6% anketiranih muškaraca.
- 10.8 % žena i 17.8% muškaraca je izjavilo da nikada ne pribegava smanjenju izdataka koji nisu nužni poput kozmetike, hobija, kulturnih događaja, rekreacije, kako bi obezbedilo dovoljno sredstava za nabavku energije.
- 40.3% žena i 32.2% muškaraca nije uopšte upoznato sa merama energetske efikasnosti koje mogu da preduzmu.

Prikaz nalaza - životni standard građana

Grafikon 7 Izdvojeni podaci o članovima domaćinstva koji obavljaju posao za zaradu/profit prema polu

Grafikon 8 Rodno izdvojeni podaci o članovima domaćinstva koji plaćaju račune

Prikaz nalaza - stambeni objekti

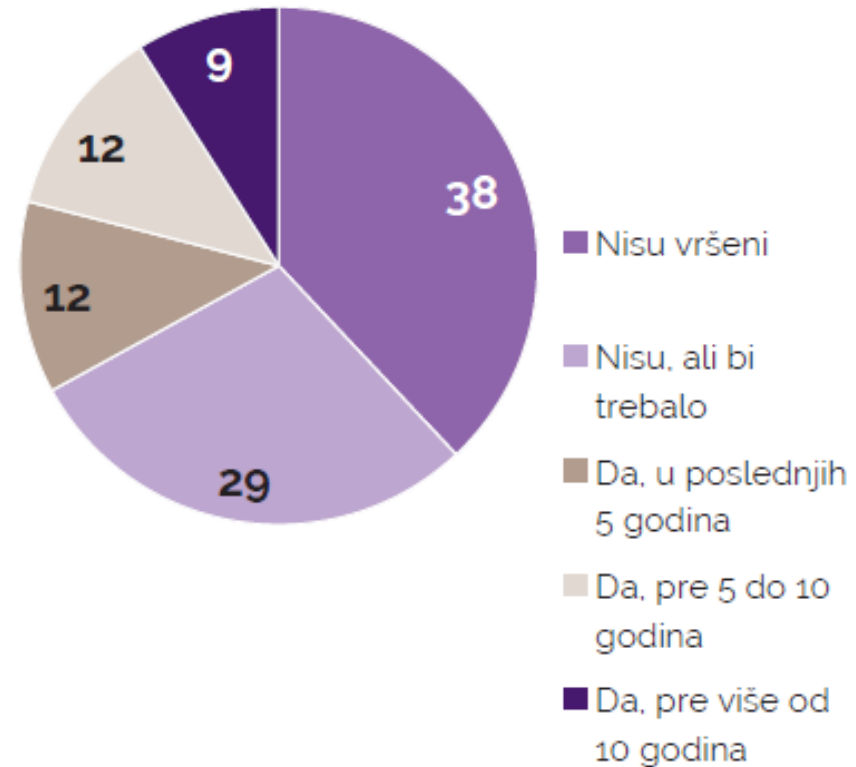
- Najveći procenat građana Srbije živi u objektu čiji je punopravni vlasnik sam ispitanik ili neko od članova domaćinstva.
- 70,9 % ispitanika je izjavilo da živi u objektu koji je legalizovan, ima građevinsku ili upotrebnu dozvolu. 8,5% ispitanika je izjavilo da živi u objektu koji je nelegalan, dok 13,8% ispitanika živi u objektu koji je u procesu legalizacije.
- Probleme u kući/zgradi iznadprosečno imaju ispitanici romske nacionalnosti, oni koji imaju nelegalan objekat, oni koji žive u objektu nestambene strukture, objektu izgrađenom od 1945. do 1960. godine.
- Značajna rodna nejednakost postoji u domenu vlasništva nad objektom u kome članovi domaćinstva stanuju. Muški članovi su u 72.5% slučajeva vlasnici domaćinstva, dok su žene zastupljene tek u 20.8%.

Prikaz nalaza - stambeni objekti

Grafikon 14 Struktura objekata u odnosu na postojanje termoizolacije

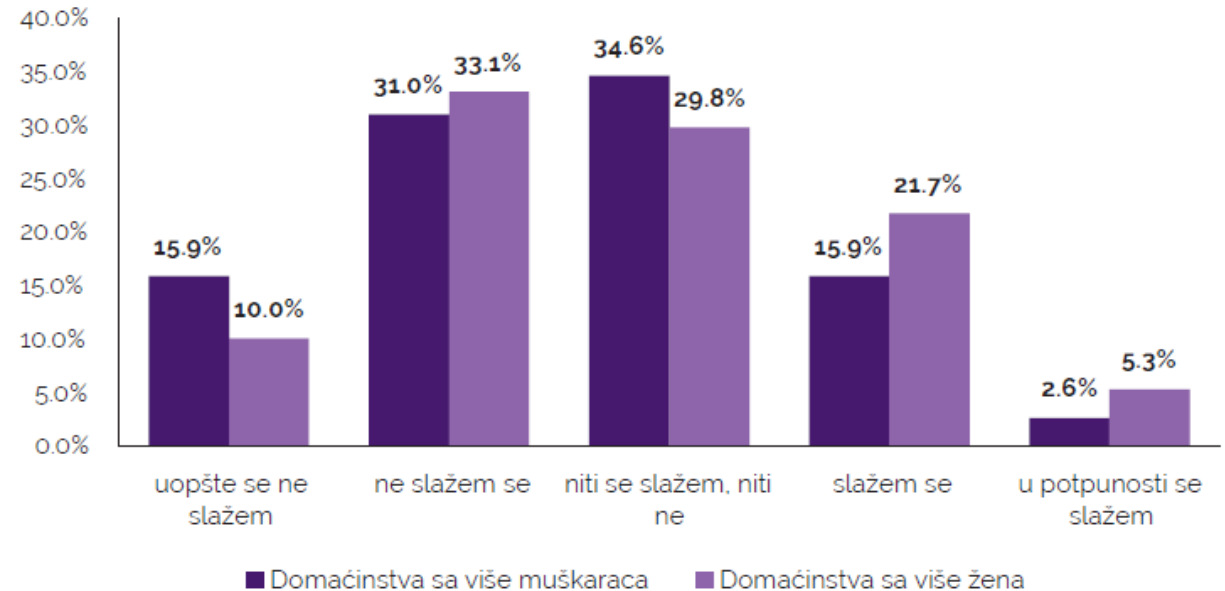
Grafikon 15 Struktura objekata u kojima ispitanici žive u odnosu na to da li je i kada u objektu vršena rekonstrukcija

Prikaz nalaza - grejanje, tip i potrošnja

- U Beogradu se najviše koristi daljinsko grejanje sa plaćanjem po površini (52%), a u Centralnoj Srbiji i Vojvodini uređaji na čvrsta goriva za grejanje u pojedinačnim prostorijama – peći, šporeti i slično (58%, odnosno 38%).
- Kada su u pitanju uređaji, iznadprosečno se u urbanim sredinama koristi daljinsko grejanje (29%) i TA peć (12%), dok je u ruralnim sredinama iznadprosečno prisutno grejanje na šporet na čvrsta goriva (63%), ali i na kotao (27%).
- Gledano po starosnim kategorijama, šporete na čvrsta goriva koriste naročito stariji od 65 godina – 45% njih.
- Sistem grejanja bi promenili uz bar delimičnu ili potpunu materijalnu podršku ispitanici iz Centralne Srbije i ruralnih krajeva, sa osnovnom školom ili manje i nezaposleni. Posebno visok procenat je uočen među Romima.

Grafikon 31 Odgovori na iskaz "Imaću poteškoća da nabavim/platim energent za grejanje za sledeću zimu?"

Prikaz nalaza - energetska efikasnost domaćinstva

Tabela 3 Spremnost domaćinstava da koriste kreditna sredstva za primenu pojedinih mera povećanja energetske efikasnosti

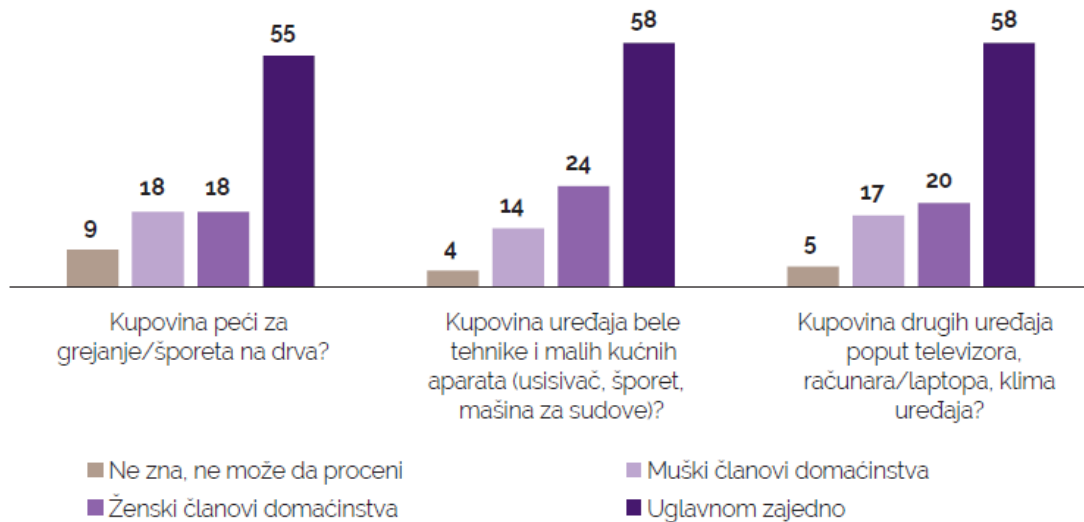
	Da, iskoristio bih za to	Ne, jer nema potrebe, dobro je stanje	Ne, jer me ne zanima	Ne zna, ne može da proceni
Za izolaciju zidova	30	31	27	12
Za izolaciju tavana i krova	22	35	29	14
Za promenu prozora, vrata, stolarije	34	29	26	11
Za toplotnu izolaciju podova	19	39	29	13
Za zamenu sistema grejanja	24	34	29	13

Tabela 4 Mere kojima ispitanici pribegavaju da bi obezbedili dovoljno sredstava za plaćanje računa za energiju

	Ne zna, ne može da proceni	Nikada	Povremeno	Često
Pažljiva kontrola i racionalizacija korišćenja grejanja ili osvetljenja	3	8	40	49
Racionalizacija korišćenja kućnih aparata (veš mašina, usisivač, šporet i sl), izbegavanje korišćenja ili korišćenje uređaja kada je jeftinija struja?	3	8	39	50
Smanjenje izdataka za namirnice, odeću i lekove?	3	19	45	33
Izbegavanje izdataka koji nisu nužni (kozmetika, hobiji, kulturni događaji, rekreacija...)?	3	14	44	39

Prikaz nalaza - energetska efikasnost domaćinstva

Grafikon 35 Rodna struktura članova domaćinstva u pogledu odlučivanja o nabavci pojedinih uređaja

- Muškarci bolje ocenjuju kvalitet grejanja u sopstvenom domaćinstvu nasuprot ženskim ispitanicima.
- U domovima u vlasništvu žena grejanje jedne sobe, odnosno samo prostorije u kojoj se boravi se dešava nešto učestalije nego što je to slučaj sa domovima u vlasništvu muškaraca. Međutim, u domovima u kojima su žene većinski zastupljene u proseku se zagreva više prostorija nego što je to slučaj sa domovima u kojima muškarci čine većinu.
- U domaćinstvima koji su u vlasništvu žena, glavni uređaji za grejanje su u proseku stariji. Pa tako u objektima čiji su vlasnici muškarci, 43.7% ovih uređaja je starosti do 10 godina, dok je domovima u vlasništvu žena taj procenat tek 30.1%.
- Žene teže da nešto racionalnije troše energiju za potrebe grejanja i osvetljenja, kao i prilikom korišćenja kućnih aparata. Udeo potrošnje električne energije u višoj tarifi je niži u domaćinstvima u ženskom vlasništvu.

Ključni nalazi

- Postoje određene razlike u percepciji žena i muškaraca vezane za korišćenje energetske usluga u domaćinstvu, ove razlike приметnije u ruralnim nego u urbanim sredinama.
- U čak 82% slučajeva obroke uglavnom pripremaju ženski članovi domaćinstva. Ovo ukazuje na činjenicu da žene više vremena provode u kući usled obavljanja ovih poslova, te su stoga više izložene i potencijalno negativnim uticajima zagađenog unutrašnjeg vazduha, te pratećim zdravstvenim tegobama i rizicima koji nastaju usled dugotrajnog izlaganja zagađenju.
- Domaćinstva u vlasništvu žena koriste starije uređaje za grejanje u odnosu na domaćinstva u vlasništvu muškaraca.
- Čak 67% ispitanika iz domaćinstava u vlasništvu žena se protivi zameni uređaja za grejanje.
- Postoje приметne razlike u potrebama žena i muškaraca za termalnim komforom.
- Udeo potrošnje električne energije u višoj tarifi je niži u domaćinstvima u ženskom vlasništvu.

HVALA!